

Några Gravfält, Kyrkor och minnesmonument

Björketorpsstenen – är ett av Sveriges mäktigaste runstensmonument. Akta dig för att välta denna 4.2 meter höga runsten vid Björketorp för på den kan man läsa ”*Mäktiga runors hemlighet dolde jag här, kraftfulla runor. Den som bryter detta minnesmärke skall ständigt plågas av arghet. Svekfull död skall drabba honom. Jag spår fördärv.*” Inskriften är från senare delen av 600-talet e Kr. Bredvid runstenen finns två högresta bautastenar utan inskriptioner. De tre stenarna bildar en triangel och nämns i skrift första gången år 1493, då som gränsmarkeringar mellan Edestad, Listerby och Hjortsberga socknar. Invid runstenen och de två andra stenarna finns ett gravfält som kan dateras till folkvandringstid/vändetid dvs. 400-800 år e Kr.

Hur hittar ni dit? Kör E22 öster ut förbi Ronneby, ca 7 km. Sväng vänster mot Tving. Kör denna väg ca 500 m och ni hittar en parkeringsplats på höger sida.

Förkärla kyrka och by, Vambåsa, Forstheim röse – Under förhistorisk tid var Förkärla-området en central bygd och en träkyrka byggdes under en tidig period av kristningsarbetet i Blekinge. Den ersattes ca år 1300 av en stenkyrka. Delar av denna stenkyrka ingår i den nuvarande kyrkans

byggnader. Kyrkan fick sitt nuvarande utseende 1846-65. Inom området finns 314 fornlämningar, på 70 olika platser, registrerade.

Hur hittar ni hit? Kör E22 öster ut förbi Ronneby, ca 10 km. Kyrkan ligger precis vid E22 på dess södra sida.

Edestad kyrka och offerkälla – nuvarande kyrka byggdes runt åren 1220-70. Norr om kyrkan finns en offerkälla som har haft betydande roll för kyrkans inkomster. Kyrkan smyckades med dyrbara altarskåp, altaren, krucifix, ljuskronor, målningar och helgonbilder.

Hur hittar ni hit? Kyrkan ligger ca 5 km öster om Ronneby. Kör igenom Ronneby hamn och ta höger in på Gärestadsvägen. Följ vägen, som går under E22, tills du når Edestad.

Hjortsberga gravfält och kyrka – Hjortsberga ligger på Johannishusåsen som sedan 1982 är ett naturreservat rikt på fornlämningar och sevärdheter. Johannishusåsen sträcker sig norr ut, lite mot öster, från Björketorpsstenen (se ovan). På Hjortsberga gravfält som ligger på vänster sida om vägen, vid den medeltida sockenkyrkan, finns ca 120 synliga anläggningar. Gravfältet är troligen från yngre järnåldern/vikingatiden, åren 700-1050 e Kr. Den nuvarande kyrkan i Hjortsberga anses vara Blekinges äldsta – vissa romanska drag tyder på att den är äldre än från 1200-talet.

Hur hittar ni hit? Ca 7 km från Ronneby. Kör E22 öster ut från Ronneby och sväng vänster mot Tving. Fortsätt sedan ca 5 km till Hjortsberga.

Hjortsberga gravfält från yngre järnåldern/vikingatiden

Hagbards källare – En 11 x 12 m stor ruin efter en kastral (= en tornliknande försvarsbyggnad från medeltiden). Inom området finns även andra fragment av bebyggelser från medeltiden och senare tid.

Hur hittar ni dit? Kör igenom Ronneby hamn och ta till vänster in på Heabyvägen och fortsätt ca 250 m. Här finns en kulturminnesskylt och plats för en bil. Man får klättra över stängslet och gå ca 200 m in i hagen.

Hjortahammars gravfält – Ett av Blekinges största och ståtligaste gravfält. Fornforskare på 1800-talet ansåg att Hjortahammar var ett slagfält från vikingatiden där de fallna från ett sjöslag skulle ha begravts. Nutida forskare vet emellertid att det är ett gravfält för invånarna i Vambåsa by. På den smala udden finns ca 120 anläggningar synliga och mångdubbelt fler under marken. I den norra delen finns stensättningar som tillkommit undre äldre järnåldern, ca 0-400 e Kr. De flesta gravarna tillhör dock yngre järnåldern/vikingatiden, ca 700-1050 e Kr.

Hur hittar ni hit? Gravfältet finns ca 17 km öster om Ronneby. Kör E22, sväng höger mot Almö-Hasslö. Efter ca 3 km kommer ni fram till Hjortahammars gravfält.

Gärestad – År 1889 gjordes ett fynd av en större silverskatt i södra delen av Gärestad by. Den bestod av mer än 1000 mynt; tyska, arabiska, engelska, danska och svenska. Där fanns även armband och delar av en halsring. Skatten vägde drygt 2 kg och grävdes ned runt år 1060, dvs vid vikingatidens slut. (Om ni skulle vilja se den kan jag försöka kontakta dem som ansvarar för den. Tyvärr finns den inte på något offentligt museum.)

Flisberget – på berget finns tre rösen som är från bronsåldern. Dessutom finns brandgravar från yngre bronsåldern/äldre järnåldern, ca 1000 f Kr – 500 e Kr.

På varsin sida om E22 finns några av de största röserna från äldre bronsåldern i Blekinge:

Hamrabackarna – Röset är 4-5 m högt och ca 30 m i diameter. På platsen finns även några mindre rösen.

Målarberget – Ett röse av samma storlek som på Hamrabackarna. Det isolerade och över omgivningen dominerande läget är typiskt för dessa storrösen. De anlades på detta sätt, troligen för att markera en grupp eller släkts markområde.

Hur hittar ni hit? Kör in genom Gärestad by på Gärestadsvägen, tag efter ca 800 m vägen till höger och stanna till vid vägkanten strax före undergången av E22. Följ stolparna markerade med orange färg i ca 250 m till röset på Hamrabacken. På andra sidan undergången av E22 finns till vänster om vägen en stig med orangefärgade stolpar, som efter ca 300 m leder till Målarberget.

Hällristningar i Väby – Väby och Torp är troligen de första byarna i denna bygd och de uppstod förmodligen omkring 800-900-talet e Kr. Ni kan hitta en hällristning från bronsåldern 15-20 m till höger om åkervägen, där den börjar gå in i en hagmark. På en stor lutande bergyta ser man två med rött ifyllda ristade skepp och därtill ett femtiotal skålgropar inom en mycket liten yta. Inga andra skeppsbilder har hittats i Hobyområdet.

Hur hittar ni hit? När du kommer från Ängholma, svänger du vänster vid STOP skylten och följer Väbyvägen i 3 km. På höger sida av vägen hittar du en skylt som beskriver skeppsrisingarna och var du kan hitta dem. För att komma till hällristningarna sväng höger in på denna lilla väg och följ den över fältet (går bra att cykla eller gå – det är svårt att köra bil här) tills du når fram till en grind. På andra sidan grinden (Snälla,

stäng grinden efter er!) på höger sida hittar du klipphällen med de rött målade skeppsrisingarna och skålkopparna.

Jättegrytor i Bräkne-Hoby – Dessa två jättegrytor är glaciala dvs de bildades under istiden och under avsmältningen av inlandsisen. Den djupaste är på tre meter och har en något skruvad form. Vatten kan ha störtat fram i en spricka i isen eller i en tunnel under isen. Man kan också tänka sig att en flod av vatten från is och avsmältningssjöar norrut forsade fram över granithällen. Hur fort en gryta bildades beror på många faktorer: Hastigheten och mängden vatten, som forsar fram under en viss tid på samma ställe; berggrundens hårdhet; mängden av fast material tex "löpstenar" som snurrar runt i virvlar.

Hur hittar ni hit? Kör av E22 vid Exit 55 mot Bräkne-Hoby. Kör norr ut mot Bräkne-Hoby och sväng höger in på väg 620 (Gamla Riksvägen). Du ser en skylt mot Ronneby vid detta kors. Sväng direkt till vänster mot kyrkan. Vid kurvan ungefär 500 m från kyrkan hittar du skyltar som visar dig vägen till jättegrytorna.

Kalvakullen i Hakarp – Ett monumentalt **block på underliggare** ligger i en hage. Hela dalen från Tokaryd i norr till Svinavallen i söder är omgiven av så många som 25 block på tre ben. Blocken ligger på 3 ben och ett av dem består av två stenar ovanpå varandra. I närheten av vissa av dessa block på underliggare kan det finnas en tunn stensättning med kolrester. Denna fornminnestyp anses vara 2500 år gammal.

Blocken ligger nästan alltid på fast berg och i anslutning till odlingsområden. De tycks markera revir och de ligger i mark där man lätt kan tänka sig att människor färdats. Ibland står de i tydliga höjdlägen. Blocken ligger alltså i närheten av odlingsområden, färdleder och begravningsplatser med eld och tunna stensättningar. Varför tror ni järnåldersfolket gjorde sig så stort besvär med att lyfta upp block på 3 ben?

Hur hittar ni hit? När du kommer från Ängholma, svänger du vänster vid STOP skylten och följer Väbyvägen i 4 km. Innan vägen korsar Bräkneån, sväng höger in på Hakarpsvägen, mot Hakarp. Längs med Hakarpsvägen kan du tex stanna och bese två stenblock på underliggare. En liten är placerad på högra sidan av Hakarpsvägen (där står en skylt med information), i en inhägnad hagmark efter att du kört 5.8 km från STOP skylten. Den andra, den större Kalvakullen hittar du på vänster sida av vägen efter 7.1 km. Du går längs med den smala vägen som går igenom åkern och kommer upp i en inhägnad hagmark. Blocket på underliggare ligger på höger sida av den lilla vägen på en stenhäll.

Du vet att du väljer rätt lilla väg för vid Hakarpsvägen står en skylt som beskriver Kalvakullen.

Molly och block på underliggare på höger sida av Hakarpsvägen

En vacker en längs den lilla vägen till Kalvakullen